

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

การเลี้ยงไก่ไข่และการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
Layer Hen production and Management of Layer Hen Farmer Groups In
Thung Chang District of Nan Province

สุรเชษฐ์ ปินทิพย์ (Surachet Pinthip) * บำเพ็ญ เทียวหวาน (Bumphen Khaewwan) **

ภรณี ต่างวิวัฒน์ (Paranee Tangwiwat) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพเศรษฐกิจสังคมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ (2) การผลิตไก่ไข่ การตลาดของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ (3) การบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ (4) ความคิดเห็นสมาชิกกลุ่มต่อการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตและการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่

ประชากรที่ศึกษาคือกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จำนวน 4 กลุ่ม จำนวน 80 ราย เก็บข้อมูลทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 48.33 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.67 คน มีจำนวนพื้นที่ทำกินเฉลี่ย 4.35 ไร่ ที่ดินส่วนใหญ่จะไม่มีเอกสารสิทธิ์ บทบาทหน้าที่ในชุมชนส่วนใหญ่เป็นกรรมการหมู่บ้าน มีรายได้จากการเลี้ยงไก่ไข่ ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมการเลี้ยงไก่ไข่มาแล้ว 2 ครั้ง แรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงไก่ไข่ได้จากสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก และเกษตรกรมีหนี้สินจากการกู้ยืมเงินลงทุนเลี้ยงไก่ไข่ โดยกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านหรือกลุ่มออมทรัพย์มากที่สุด (2) เหตุผลหลักที่เกษตรกรตัดสินใจเลี้ยงไก่ไข่คือ คิดว่ามีรายได้ดี การให้อาหารพบว่าส่วนใหญ่ให้อาหารสำเร็จรูป การป้องกันและควบคุมโรคส่วนใหญ่ทำวัคซีนป้องกันโรคเป็นบางครั้ง แหล่งจำหน่ายไข่ไก่มีการจำหน่ายไข่ไก่ให้แก่เพื่อนบ้านใกล้เคียงมากที่สุด (3) สมาชิกมีความคิดเห็นโดยรวมต่อการบริหารงานของกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ความพึงพอใจต่อการบริหารงานกลุ่มและประโยชน์ที่ได้รับจากการรวมกลุ่มโดยรวมอยู่ในระดับมาก (4) สมาชิกกลุ่มมีความพึงพอใจในการบริหารกลุ่ม และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มอยู่ในระดับมาก (5) ปัญหาอุปสรรค คือเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ขาดความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ที่ถูกต้อง และมุ่งหวังในผลประโยชน์มากเกินไป อาหารไก่ไข่ ยาและเวชภัณฑ์มีราคาสูง ทำให้ต้นทุนในการผลิตของเกษตรกรสูงขึ้นและเกษตรกรยังไม่เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เกษตรกรขาดอำนาจในการต่อรองกับบริษัทใหญ่ๆ เนื่องจากระบบการผลิตที่ไม่สมบูรณ์ ทำให้การผลิตไม่เพียงพอและบางรายไม่มีคุณภาพ กลุ่มเกษตรกรจึงมีความต้องการให้หน่วยงานจัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกใน การรับผิดชอบตนเอง และการเสียสละให้แก่สมาชิกในกลุ่ม รวมถึงการจัดหาช่องทางด้านการตลาดเพิ่มเติม

คำสำคัญ การเลี้ยงไก่ไข่ การบริหาร กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ จังหวัดน่าน

*นักศึกษาลัทธิศาสตร์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช surached.pin@gmail.com

**รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumphen.keo@stou.ac.th

***รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช paranee.tan@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study (1) socio-economic circumstance of layer hen farmer groups (2) layer hen production, marketing circumstance of layer hen farmers (3) management of layer hen farmer groups (4) opinions of group members toward management of layer hen farmer groups (5) problems and suggestions for layer hen production and management of layer hen farmer groups.

The population was 4 groups of layer hen farmers numbering 80 farmers. Data was collected by interview and group conversation. Data was analyzed by computer programs using descriptive statistics which were percentage, mean and standard deviation.

From the research results, it was discovered as follows. (1) Most of the layer hen farmer groups were male with the average age at 48.33 years. They completed primary education level. Their average number of household member was 3.67 persons. Their average farming area was 4.35 rai without certificate of ownership. Their roles in community, mostly they were community committee. Their average income from raising layer hen was less than 2,000 baht/month. In the past two years, most of them attended the training on raising layer hen for 2 times. The labor for raising layer hen was mainly by their family members. Farmers were in debts from loan by the village fund or the savings group at the most. (2) The main reason for them to raise layer hen was they thought it would be good income. Layer hen feeding was found by convenience food. Protection and disease control was done by vaccine for some times. Market for sale was selling most to their neighbors. (3) From group management, their overall opinion toward the group management was at medium level. Overall satisfaction towards the group management and benefit gained from group setting was at high level. (4) Members of the layer hen farmer groups there is satisfaction in the management groups and benefit from the high level group meeting (5) Problems were layer hen farmers lacked of knowledge about the right way to raise layer hen, focusing too much on benefit, high cost of food for layer hen, medicine and medical equipment, as a result high cost of production accordingly. Farmers were not aware of the significance of group setting. They did not understand their roles. They did not have any bargaining power with big companies due to incomplete production system. In consequence, production was not sufficient and even poor quality in some cases. The farmer groups, therefore would like government agency to organize a training providing them with continued knowledge and at the same time to raise awareness on self- responsibility with contribution to the group members as well as to find more markets for them.

Keywords: Raising Layer Hen by Farmers Management of Layer Hen Farmer Groups Nan Province

*นักศึกษาลัทธิสุตรเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช surached.pin@gmail.com

**รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

***รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช paranee.tan@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ในอดีตการเลี้ยงไก่ในประเทศไทย มีการเลี้ยงตามบ้านเล็กๆ น้อยๆ เพื่อกินเนื้อและกินไข่ เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติให้ไก่อาศัยตามได้ทุนบ้านชาคา โรงนา และต้นไม้ พันธุ์ไก่ที่เลี้ยงจะเป็นไก่พันธุ์พื้นเมือง เช่น ไก่แจ้ไก่คู และไก่ตะเภา เป็นต้นเมื่อเหลือจากการรับประทานในครัวเรือน จึงมีการนำเอาไข่ไก่ที่ได้ ออกจำหน่าย และเนื่องจากไข่ไก่มีราคาที่ถูกกว่าเมื่อเทียบกับอาหารทั่วไป จึงได้รับความนิยมเนื่องจากมีราคาถูก มีคุณค่าทางอาหารและสามารถนำไปแปรรูปได้ง่าย ทำให้เกิดการเลี้ยงไก่ และพัฒนาสายพันธุ์ให้มีการผลิตไข่ได้เพิ่มขึ้น เพื่อผลิตไข่ และขายไข่จึงเป็นสินค้าที่มีความต้องการมากขึ้น

การเลี้ยงไก่ในประเทศไทย เริ่มขึ้นในปี พ.ศ.2467 โดยหม่อมเจ้าสิทธิพรกฤษดากร ได้นำไก่พันธุ์เล็กฮอร์นมาเลี้ยงแบบทันสมัย เพื่อการค้า ต่อมา ในปีพ.ศ.2484 หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ ได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์กรมปศุสัตว์ ร่วมมือกันทดลองเลี้ยงไก่พันธุ์ต่างๆ ที่แผนกสัตว์เล็ก บางเขน แต่พอมีไก่เต็มโรงเรือนและมีการแข่งขันไก่ไข่ตกเป็นทางการขึ้นเป็นครั้งแรกและในปี พ.ศ.2489 นี้เอง เป็นปีที่มีการตื่นตัวในการเลี้ยงไก่อย่างมาก เนื่องจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นและจอมพลผิน ชุณหะวัณ รัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและปศุสัตว์แห่งชาติดำเนินการสนับสนุนและส่งเสริมการเลี้ยงไก่เป็นอย่างมาก ต่อมาในราวปีพ.ศ.2494-2495 ได้มีการเลี้ยงไก่ถูกผสมเพื่อให้ได้ไข่ตกและทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศของเมืองไทย เช่นพันธุ์ออสตราไวท์ โรดบาร์ เป็นต้น นอกจากนี้องค์การอาหารและเกษตรขององค์การสหประชาชาติยังได้ส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงไก่และโรคไก่เข้ามาช่วยเหลือและส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ในประเทศไทย อีกทั้งกรมปศุสัตว์ได้ทำการศึกษาทดลองและผลิตอุปกรณ์ต่างๆ ในการเลี้ยงไก่ไข่ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การเลี้ยงไก่ไข่เริ่มเป็นที่ยอมรับของประชาชนมากขึ้นการเลี้ยงไก่ไข่ (ออนไลน์ : 2556) กลายเป็นอาชีพที่สำคัญของคนไทยในปัจจุบัน

จากภาวะที่มีความต้องการไข่ไก่ในตลาดค่อนข้างสูง และประกอบกับเป็นอาหารที่มีสารอาหารประเภทโปรตีนที่มีราคาถูก ทำให้มีการสนับสนุนให้เกษตรกรเลี้ยงไก่เพื่อรับประทานไข่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันในพื้นที่นั้น และความพร้อมของเกษตรกรผู้เลี้ยง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเลี้ยงไก่ไข่ในพื้นที่นั้นๆ เป็นผลสำเร็จเนื่องจากไก่ไข่ส่วนใหญ่จะมีความไวต่อสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปหากดูแลไม่จัดการไม่เหมาะสมปริมาณไข่ก็จะลดลงหรือหยุดการไข่ซึ่งสามารถสร้างความเสียหายแก่เกษตรกรได้ ดังนั้นการจัดการเรื่องการเลี้ยงดูและการเอาใจใส่ จึงเป็นส่วนสำคัญในการเลี้ยงไก่ไข่ให้ประสบผลสำเร็จ

จังหวัดน่าน (2555 : 3-8) เป็นจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ประชากรในจังหวัดน่าน มีอยู่อย่างเบาบางเป็นอันดับ 3 ของประเทศ (ประมาณ 41 คนต่อตารางกิโลเมตร) กระจายไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ อาชีพหลักทั่วไปของชนกลุ่มน้อยในอดีต คือการทำไร่เลื่อนลอย การเลี้ยงสัตว์ หาของป่า รับจ้าง ทำให้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เข้าไปส่งเสริมเรื่องการประกอบอาชีพ หลายโครงการ แต่มีโครงการที่ประสบความสำเร็จเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจาก ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ภาษา ความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม และบางโครงการยังขาดความต่อเนื่อง ทำให้โครงการส่งเสริมนั้นหายไปจากชุมชน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาดังกล่าว จังหวัดน่านจึงได้มีการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้พึ่งพาตนเองสามารถผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ และประกอบอาชีพการเกษตรได้อย่างยั่งยืนโดยการเน้นการประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ไข่ในรูปแบบกลุ่มอาชีพ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐจึงต้องดำเนินงานด้วยการส่งเสริมและพัฒนาในขั้นตอนการผลิตและการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

จัดการซึ่งนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงด้านมาตรฐานและความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภคและผู้บริโภค ดังนั้นการประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ไข่จึงเป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเองครอบครัวและชุมชนเพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ดี เกษตรกรจึงมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ขึ้น โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองทางการค้าเพิ่มขึ้น ซึ่งในอำเภอทุ่งช้างมีกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่อายุ 4 กลุ่มมีสมาชิกกระจายอยู่ตามตำบลต่างๆ ของอำเภอทุ่งช้าง

จากปัญหาดังกล่าวการศึกษาการเลี้ยงไก่ไข่และการบริหารกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่านจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่ควรจะศึกษาเพื่อจะได้ทราบถึงสภาพที่แท้จริงของเกษตรกรและนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาการส่งเสริมแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพทั่วไปของเกษตรกรอันจะนำไปสู่การพัฒนาสภาพการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาการผลิตไก่ไข่ และการตลาดของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
3. เพื่อศึกษาการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นสมาชิกกลุ่มต่อการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตไก่ไข่และการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่

อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

วิธีการวิจัย

1. **ประชากรกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่บ้านทุ่งสูง จำนวนสมาชิก 14 ราย คณะกรรมการ 7 ราย (2) กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่บ้านทุ่งช้าง จำนวนสมาชิก 26 ราย คณะกรรมการ 7 ราย (3) กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่บ้านวังผา จำนวนสมาชิก 20 ราย คณะกรรมการ 7 ราย (4) กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่บ้านทุ่งผึ้ง จำนวนสมาชิก 20 ราย คณะกรรมการ 7 ราย รวมจำนวนทั้งสิ้น 80 ราย โดยเป็นการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ไม่ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง

2. **เครื่องมือที่ใช้** เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ที่มีต่อการบริหารงานกลุ่มเกษตรกรของผู้นำกลุ่มและการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกรในอำเภอทุ่งช้างจังหวัดน่าน โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกษตรกรสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ในอำเภอทุ่งช้างจังหวัดน่านมี 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษา ความคิดเห็น ความพึงพอใจในการบริหารกลุ่มเกษตรกร
เลี้ยงไก่ไข่ และประโยชน์ที่ได้รับ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการเลี้ยงไก่ไข่ของ
เกษตรกร

ส่วนที่ 2 แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง
จังหวัดน่าน ทั้งหมดจำนวน 4 กลุ่ม

3. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามตามลำดับขั้นตอน ดังนี้
การสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่าง ๆ และเอกสารคำราที่เกี่วข้อง เพื่อกำหนดประเด็นต่าง ๆ แล้วกำหนดเป็นข้อคำถามในการสร้างเครื่องมือ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด
2. ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานในปัจจุบัน และปัญหาที่เกี่วข้องกับ ปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการเลี้ยงไก่ไข่ ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่านและลักษณะการบริหารงาน การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร ผู้เลี้ยงไก่ไข่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหา สภาพการเลี้ยงไก่ไข่และการบริหารกลุ่มของเกษตรกร ผู้เลี้ยงไก่ไข่ในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
4. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้ข้อเสนอแนะแก้ไขภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมและครอบคลุม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
5. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำไปทดลองใช้
6. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงในเขตพื้นที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวน 20 คน แล้วนำมาปรับปรุง
7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช เพื่อทำบันทึกขออนุญาต ปรธานกลุ่มเกษตรกร จำนวน 4 กลุ่ม ในการแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการดำเนินงานจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ไปจัดเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองหลังจากแจกแบบสอบถามให้เกษตรกรสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ทุกแห่ง ประมาณ 2 สัปดาห์
3. ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 80 ชุด เพื่อใช้สำหรับทดแทนแบบสอบถามที่เสีย และได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้งหมด 80 ชุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

4. การสนทนากลุ่ม(Focusgroup)กับคณะกรรมการกลุ่มในประเด็นสภาพทั่วไปของกลุ่ม การดำเนินงาน ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มข้อดีข้อด้อยของกลุ่ม (ปัจจัยภายในกลุ่ม)ข้อเสนอแนะ และทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม

5. รวบรวมแบบสอบถามคืนจนครบ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ทั้งหมดเป็นสถิติในเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อนำมาใช้บรรยายลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ประกอบด้วย เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่านส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย มีอายุสูงสุด 63 ปี ต่ำสุด 20 ปี โดยเฉลี่ยมีอายุ 48.33 ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.67 คน เกษตรกรทั้งหมดมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองไม่เกิน 3 ไร่ แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ได้ถือครอง ด้านการมีตำแหน่งในหมู่บ้านพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นกรรมการหมู่บ้าน

ในด้านข้อมูลทางเศรษฐกิจของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการเลี้ยงไก่ไข่ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรมีหนี้สิน ระหว่าง 15,001- 20,000 บาทต่อครัวเรือน โดยเป็นการกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน แรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงไก่ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครอบครัวและเคยผ่านการอบรมการเลี้ยงไก่ของกรมปศุสัตว์มาแล้ว

ด้านการผลิตและการตลาด จากการศึกษพบว่าเหตุผลหลักที่เกษตรกรตัดสินใจในการเลี้ยงไก่ไข่คือ คิดว่ามีรายได้ดี ส่วนการจัดการการเลี้ยงไก่ของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย เลี้ยงไก่น้อยกว่า 201 ตัว พันธุ์ไก่ไข่ที่เลี้ยงเป็นไก่พันธุ์โรดไอแลนด์แดง และระยะเวลาการเลี้ยงไก่ส่วนใหญ่ เลี้ยงไก่มาแล้ว 3 ปี ลักษณะการเลี้ยงเป็นแบบเลี้ยงขังบนกรงคับ และสร้างโรงเรือนแยกอยู่ไกลจากตัวบ้าน

การให้อาหารไก่ไข่ พบว่า ส่วนใหญ่มีการให้อาหารสำเร็จรูป และมีการให้วิตามิน และแร่ธาตุเสริมเป็นบางครั้ง การจัดการมูลไก่ ส่วนใหญ่จะเก็บไว้ทำปุ๋ย ประวัติการเกิดโรคและการจัดการป้องกันควบคุมโรค พบว่า ส่วนใหญ่เคยเกิดโรคระบาดคือโรคนิวคาสเซิล เมื่อพบว่าไก่ป่วย ส่วนใหญ่จะแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ การจัดการไก่ที่ตาย แจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เพื่อส่งซากไก่เพื่อตรวจสอบเหตุการณ์ตาย

การจัดการป้องกันและควบคุมโรค เกษตรกรส่วนใหญ่ ทำวัคซีนป้องกันโรคเป็นบางครั้งและไม่ได้ทำตามโปรแกรม มีการถ่ายพยาธิเป็นบางครั้ง การจัดการการบันทึกข้อมูลพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่บันทึกข้อมูลเป็นบางโอกาส ในการปฏิบัติงานการป้องกันควบคุมโรคทางชีวภาพนั้น เกษตรกรมีอำนาจเข้าฆ่าเชื้อโรคหน้าโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่อยู่ มีรั้วรอบขอบชิดและมีตาข่ายกันแมลง นก หนู มีโรงสำหรับเก็บอาหารไก่ไข่ ทำความสะอาดรางน้ำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

รับประทานอาหารทุกวัน ดูแลความสะอาดและการถ่ายเทอากาศภายในโรงเรือน ตรวจสอบสภาพของไก่ไข่ทุกวัน คัดแยกไก่ป่วยพิการอ่อนแอ และไก่ไม่ให้ไข่ออกจากฝูง, มีจุดทำลายซากสัตว์ และมีการป้องกันไม่ให้บุคคลภายนอกเข้าฟาร์มอย่างเด็ดขาด

ในด้านการตลาด พบว่า แหล่งจำหน่ายไข่ไก่ของเกษตรกรทั้งหมด จะจำหน่ายไข่ไก่ให้แก่เพื่อนบ้านใกล้เคียง รองลงมาคือจำหน่ายไข่ไก่ให้แก่กลุ่มเพื่อนำไปจำหน่ายอีกต่อหนึ่ง และมีแม่ค้ามารับซื้อถึงบ้าน ที่เหลือจำหน่ายในตลาดสด

ด้านการบริหารงานกลุ่มจากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีการปฏิบัติตามกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.41 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน ทั้งนี้ในรายละเอียดพบว่า หัวข้อกิจกรรมกลุ่มที่เกษตรกรได้ปฏิบัติมากที่สุดคือ ผู้นำกลุ่มมีความพร้อมในการทำงานเป็นกลุ่ม, กลุ่มมีการทำงานเป็นระบบตรวจสอบได้, สมาชิกมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งกรรมการ, กลุ่มมีการแจ้งข่าวสารให้สมาชิก, และกลุ่มมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในด้านกิจกรรมกลุ่มที่เกษตรกรปฏิบัติได้มากที่สุดคือ กลุ่มมีการจัดทำข้อมูลให้สมาชิก ส่วนกิจกรรมการจัดการกลุ่มที่เกษตรกรปฏิบัติได้ปานกลางคือ กลุ่มมีการประชุมสม่ำเสมอ, กลุ่มให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหา, กลุ่มมีความเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์, ด้านกิจกรรม, ด้านทรัพยากรเงินทุน, ด้านกฎระเบียบ, และด้านทิศทางการแผนงาน

ส่วนความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของกลุ่มนั้น พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจกลุ่มอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.8 คะแนนจากคะแนนเต็ม 5 คะแนน ซึ่งในรายละเอียดพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในการบริหารกลุ่มในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.8 คะแนนและมีความพึงพอใจในประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.7 คะแนน

ด้านปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า ปัญหา ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน คือเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ขาดความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่ที่ต้องเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่มุ่งหวังในผลประโยชน์มากเกินไป อาหารไก่ไข่ ยาและเวชภัณฑ์ มีราคาสูง ทำให้ต้นทุนในการผลิตของเกษตรกรสูงขึ้นและเกษตรกรยังไม่เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เกษตรกรขาดอำนาจในการต่อรองกับบริษัทใหญ่ๆ เนื่องจากกระบวนการผลิตที่ไม่สมบูรณ์ ทำให้การผลิตไม่เพียงพอและบางรายไม่มีคุณภาพกลุ่มเกษตรกรจึงมีความต้องการให้หน่วยงานจัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง และ การเสียสละให้แก่สมาชิกในกลุ่ม รวมถึงการจัดหาช่องทางด้านการตลาดเพิ่มเติม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาที่สำคัญพบว่า ผลตอบแทนจากการเลี้ยงไก่ไข่เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท และในการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกรนั้น แรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงไก่ไข่ส่วนใหญ่เป็นแรงงานภายในครอบครัว และทั้งหมดมีที่ดินเป็นของตนเอง ไม่ได้เช่า ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตไปได้ แต่อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่มีการกู้เงินมาเพื่อลงทุนในการเลี้ยงไก่ไข่ ซึ่งเป็นผลทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่ง เมื่อพิจารณาร่วมกับข้อมูลการจัดการฟาร์ม พบว่า เกษตรกรไม่ได้มีการบันทึกข้อมูลการเลี้ยงเป็นประจำ จึงอาจไม่สามารถวิเคราะห์ต้นทุนกำไรที่แท้จริง เกษตรกรจึงไม่อาจทราบถึงผลตอบแทนของการเลี้ยงไก่ไข่ที่ชัดเจนได้ ดังนั้น การบันทึกข้อมูลจึงควรได้รับการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีการบันทึกข้อมูลเป็นประจำ เกษตรกรส่วนใหญ่เคยผ่านการอบรมเรื่องการเลี้ยงไก่ไข่มาแล้ว จึงน่าจะมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการฟาร์ม การเลี้ยงและการป้องกันควบคุมโรค ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงของการเลี้ยงไก่ไข่ลง นอกจากนี้ เงื่อนไขหนึ่งของการขอรับการรับรองมาตรฐานฟาร์มไก่ไข่นั้น คือ เกษตรกรต้องผ่านการอบรมการเลี้ยงไก่ไข่จากกรมปศุสัตว์ก่อน ดังนั้น เกษตรกรในกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่นี้จึงมีความพร้อมในการยื่นขอมาตรฐานฟาร์ม (กรมปศุสัตว์, 2546:45-49)

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญที่เป็นภาวะคุกคามต่อการประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ไข่ และย่อมจะส่งผลกระทบต่อดำเนินงานของกลุ่มคือ อาหารสัตว์ที่มีราคาแพงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ทั้งนี้ ไสว นามคุณ (2546:434 - 444) กล่าวว่า อาหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การเลี้ยงไก่ไข่มีกำไรหรือขาดทุน เนื่องจากต้นทุนการผลิตประมาณร้อยละ 60-70 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นค่าอาหาร ดังนั้น การที่อาหารสัตว์มีราคาแพงขึ้น ย่อมจะกระทบต่อผลตอบแทนของเกษตรกรโดยตรง นอกจากนี้ ภาวะราคาไข่ที่ตกต่ำจากการที่ผลผลิตไข่ล้นตลาดในบางช่วง ทำให้ราคาขายของไข่ไก่ของเกษตรกรลดลง ส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนโดยตรงเช่นเดียวกัน ภาวะทั้งสองประการนับว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและกลุ่มผู้เลี้ยง ซึ่งจะต้องมีแนวทางการแก้ไขปัญหาค่าที่ชัดเจนเพื่อป้องกันไม่ให้เกษตรกรขาดทุนและเลิกเลี้ยงไก่ในที่สุด

แนวทางการแก้ไขปัญหาค่าอาหารสัตว์มีราคาสูงขึ้นคือ การให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์ให้ได้ในราคาที่ถูกลง และการจัดตั้งกลุ่มการผลิตอาหารสัตว์เอง ทั้งนี้ สอดคล้องกับรายงานของรุ่งรัตน์ ชมาฤกษ์ (2539:123 - 140) ที่ศึกษาอำนาจการต่อรองในระบบการเกษตรแบบมีพันธะสัญญาของกลุ่มชาวนา ในจังหวัดเชียงใหม่และรายงานว่า เมื่อเกษตรกรรวมกลุ่มกันในการดำเนินงานต่างๆ จะทำให้มีอำนาจการต่อรองสูงขึ้น นอกจากนี้ หากกลุ่มดำเนินการตลาดของไข่ไข่วางร่วมกันแล้ว ก็น่าจะทำให้มีอำนาจการต่อรองสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ดังนั้น แนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาภาวะราคาไข่ตกต่ำคือ เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อขายให้แก่พ่อค้าอื่นๆ ซึ่งจะทำให้ไม่ถูกพ่อค้าคนกลางที่มาจับซื้อไข่ตรงราคาไข่

การสร้างจุดขายทางการตลาด ก็เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหา ไข่ไก่ที่ผลิตและขายในท้องถิ่นนั้นจะมีจุดเด่นที่ไข่มีความสดมากกว่าไข่ไก่ของบริษัทผู้ผลิตไข่ออกพื้นที่ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการขนส่ง การสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น ก็น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการแข่งขันกับไข่ที่ผลิตโดยบริษัทที่นำเข้ามาขายในพื้นที่เช่นเดียวกัน ซึ่งน่าจะมีการดำเนินงานร่วมกับการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคในท้องถิ่นควบคู่กันไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการผลิตไข่ไก่และด้านการตลาด เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกร ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่ให้มีความยั่งยืนต่อไป ควรดำเนินการดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 รัฐบาล และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ควรดำเนินการกำหนดนโยบาย และแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนในเรื่องเกี่ยวกับไก่ไข่ ลดภาษีให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไก่ไข่มากขึ้นสามารถส่งออกต่างประเทศได้ และติดตามผลการดำเนินงาน ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

1.2 หน่วยงานปศุสัตว์ ในฐานะที่ควบคุมดูแลการเลี้ยงสัตว์ ควรดำเนินการดังนี้ สนับสนุนเงินทุนให้แก่กลุ่มเกษตรกรเพื่อทำวิจัยในเรื่องเลี้ยงไก่ไข่จัดให้มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงไก่ไข่ รู้จักและนำมาใช้ควบคุมวัคซีน ยารักษาโรคไก่ไข่ ให้มีประสิทธิภาพ สามารถเลือกใช้ได้หลายชนิด สนับสนุนเรื่องของการตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตผลของกลุ่มเกษตรกร

1.3 เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ ควรดำเนินการดังนี้ พัฒนารูปแบบการรวมกลุ่มให้มีความมั่นคงถาวรยิ่งขึ้นไป ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยการเข้าร่วมฝึกอบรมตามที่หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนจัดขึ้น และให้มีการกำหนดแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนในเรื่องของการตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตผลของกลุ่มเกษตรกร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงไก่ไข่ประสบความสำเร็จและกลุ่มที่ล้มเหลว ว่ามีปัจจัยอะไรที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมกลุ่ม

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการลดต้นทุน และการแก้ไขปัญหาการผลิต การตลาด ให้กับกลุ่มเกษตรกรการเลี้ยงไก่ไข่ เนื่องจากในปัจจุบันเป็นปัญหามาก

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่ให้สามารถต่อรอราคากับพ่อค้าคนกลางได้

บรรณานุกรม

การเลี้ยงไก่ไข่แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2543). *ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ทดลอง*.

กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสัตวบาลคณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กรมปศุสัตว์. (2546). *คู่มือระเบียบการปฏิบัติงานการปฏิบัติงานตามมาตรฐานฟาร์มไก่ไข่สำหรับ*

ผู้ประกอบการ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

กรมปศุสัตว์. (2550). *คู่มือการบันทึกข้อมูลกิจกรรมเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร :

โครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

กระแสนหล่อแท้และคณะ. (2549). *กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร*

นครราชสีมา สำนักสุศาสตร์สัตว์และสุขอนแก่นที่ 3.

กองปศุสัตว์สัมพันธ์กรมปศุสัตว์. (2551). *เอกสารเผยแพร่การเลี้ยงไก่ไข่*. กรุงเทพมหานคร (อัคราณา)

การเลี้ยงไก่ไข่(ออนไลน์ : 2556) <http://www.dld.go.th/service/layer/history.html>

จังหวัดน่าน (2555). *บรรยายสรุปจังหวัดน่าน*. น่าน : สำนักงานจังหวัดน่านอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

จิรวัฒน์รัชชาติ. (2554). *การเปลี่ยนแปลงและการควบคุมการทำฟาร์มไก่ไข่ : ผู้ผลิตรายย่อยชุมชน*

และธุรกิจการเกษตร. เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ธำรงค์ดีพลบำรุง. (2539). *การเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

- บุญยังสรวงท่าไม้. (2551). *การเลี้ยงไก่ไข่*. กรุงเทพมหานคร : กรมปศุสัตว์.
- นายสุกษัยจันทร์ภักย์. (2546). *ศักยภาพและกลยุทธ์ของการเลี้ยงไก่ไข่แบบพันธะสัญญาในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. สงขลา : คณะธุรกิจการเกษตรมหาวิทยาลัยสงขลา
- นิตชากราว. (2543). *กลยุทธ์การเลี้ยงไก่ไข่ให้ได้กำไร*. กรุงเทพมหานคร : มติชน
- บุญชูบุตรนิวและคณะ . (2551) “การเลี้ยงไก่ไข่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่สำนึก
สุศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 8” สุราษฎร์ธานี : ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์สุราษฎร์ธานี
- บุญธรรมกิจปริดาภิสุทธิ. (2540). *การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS FOR DOS & WINDOWS*. กรุงเทพฯ :
เจริญดีการพิมพ์.
- สิทธิางศิริการคำ. (2551). *พฤติกรรมและการซื้ออาหารไก่ไข่สำเร็จรูปของฟาร์มไก่ไข่ในจังหวัดอุดรดิตถ์*.
กรุงเทพฯ : กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตรสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
- สุวัฒน์เลิศชนะวงษ์. (2552). *การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการลงทุนของการทำฟาร์มไก่ไข่
ในเขตตำบลบ้านนาจังหวัดนครนายก*. เชียงใหม่ : คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ไสว นามคุณ. (2546). *การเลี้ยงไก่ไข่*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี
กรมปศุสัตว์.
- อานนท์ อินทพัฒน์. (2542). *การเลี้ยงไก่ไข่*. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์.
- อาร์เบอร์ เอเคอร์ส, บริษัท. (2553). *คู่มือการเลี้ยงไก่ไข่*. กรุงเทพมหานคร : เอ เอ บราวน์.
- จิโรจ ศิธิปริยจันทร์. (2547). *การป้องกันโรคติดเชื้อ ซาลโมเนลล่า ในไก่กระทางด้วยวิธี
Competitive exclusion* มหาวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ
- ศักดิ์ชัย พงษ์ไพบูรณ์. (2546). *แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
บ้านศรีบุญเรือง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่* มหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- รุ่งรัตน์ ชมาฤกษ์. (2539). *อำนาจการต่อรองในระบบการเกษตรแบบมีพันธะสัญญาของกลุ่มชาวนา
ในจังหวัดเชียงใหม่* มหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่